

TH. BULL

HVEM VAR DEN SMUKKE
MADAME MØLLER?

SÆRTRYK AF
PERSONALHISTORISK TIDSSKRIFT
12. RÆKKE, 3. BIND, 1948

[1305]

HVEM VAR DEN SMUKKE MADAME MØLLER?

AV

TH. BULL

I sin Reise-Journal fra 1791 nævner JOHAN NORDAHL BRUN „den smukke Madame Møller og den raske Capitain MICHAËLSEN“ og siger, at der tales om „hvor vidt de ere komne med deres KierlighedsHaandtering, item Dag og Datum naar Brølluppet skal være, item hos hvilken Juveler Herr MICHAËLSEN tager de pretiosa, han skal forære Bruden, item hvor mange Værelser de faae og hvorledes meublerede“.

Hvem var saa denne smukke Madame Møller, som kunde bringe Nordahl Brun til at nævne hende i sin for Slekt og Venner hjemme i Bergen skrevne Reise Journal; og havde hun nogen Tilknytning til Bruns Omgangskreds i Bergen?

Der kan ikke herske Tvil om, at hun er identisk med den „CHRISTIANE FRIEDERICHE DE FRISH(!)“, om hvem min avdøde Fætter, Direktør ved Bodsfængselet i Oslo, CONRAD FALSEN, paa Side 80 i sin i 1915 udgivne Stamtavle over Slekten Falsen gir følgende utvivlsomt paa en Familietradition baserede Oplysninger:

„gift 1.) med en Missionsprest, som døde Brudenatten ombord i et Skib, som skulde til Kina. 2.) 12/7 1786 med JOHAN MATHIAS MØLLER, Hofkonditor i Kjøbenhavn. 3.) med Etatsraad NICOLAY MICHAËLSEN i Kjøbenhavn,“ hvorefter tilføies: „Fru Møller overlevede alle sine 3 Mænd.“

Under mit Arbeide med en Bog om Biskop Johan Nordahl Brun og hans Slekt blev min Nysgjærighed vakt, da jeg læste Reise-Journalen og forstod, at den smukke Madame Møller maatte være Conrad Falsens og min Tipoldemor. Jeg bestemte mig derfor til at undersøge, om man ikke skulde kunne finde nærmere Oplysninger om hende, hendes tre Mænd og hendes Slekt. Av hendes Mænd har jeg særlig interesseret mig for min Tipoldefar, Hofkonditor Møller. Mange Slags Gjøremaal har sinket Arbeidet. Jeg betragter det ikke som

avsluttet, men udgiver, hvad jeg hidtil har samlet, da jeg mener, at noget er bedre end intet.

Megen Tak skylder jeg det danske Rigsarkiv, Hærens Arkiv og Landsarkiverne for Sjælland, Fyn og Nørrejylland for udvist Hjælp-somhed. I særlig Taknemlighedsgjæld staar jeg til Arkivregistrator ved Landsarkivet for Sjælland, Frøken Marie R. Mikkelsen, ved hvis

Hofkonditor Johan Mathias Møller.
Efter Maleri av Jens Juel.

Hjælp det bl. a. er lykkedes mig at opspore Maleriet av „den smukke Madame Møller“.

Den 5. Januar 1763 blev der i Holmens Kirke i Kjøbenhavn døbt et Pigebarn, CHRISTIANA FRIDERICA, som Datter av Kaptein JOHAN CARL FRISCH og CHARLOTTA AMALIA RAMSHARDT.

Faddere var: Kommandør REJERSEN, Kommandør FISCHER, Kaptein SEYFART, Krigsraad TOPP, Fru CARINA DAM, Kaptein FRISCHES ved Nørre Vold og Mad. SCHIØNNING.

Conrad Falsen opgiver i Stamtavlen over Slekten Falsen, at Christiana Friderica var født 30. December, men nævner intet Aarstal. Man kan formodentlig gaa ud fra, at denne Dato er rigtig og sætte hendes Fødselsdag til 30. December 1762.

Saa hører man intet om hende, før hun ifølge Holmens Kirkebog efter kongelig Bevilling blev viet i Huset den 18. Juni 1784 til den

52 Aar gamle JOHAN CHRISTOPHER KØRBITZ THOMSEN KINGO. Han var den 31. Marts s. A. udnævnt til Sogneprest til Øster Larsker og Gudhjem Menighed paa Bornholm og havde været gift to Gange tidligere. Hans Forlover hed BEYER. Brudens Forlover var hendes Far, Kommandørkaptein Frisch.

„Den smukke Madame Møller“, født Christiana Friderica Frisch.
Efter Maleri av Jens Juel.

Kingo døde 17. Juli 1784 uden at have tiltraadt sit Embede og blev begravet den 22. s. M. i Nicolai Kirke i Kjøbenhavn i Midtergangen Nr. 16. Ægteskabet, som blev barnløst, varede altsaa bare en Maaned; men fuldt saa dramatisk, som det fremstilles i Stamtavlen over Slekten Falsen, var det dog ikke. Kingo havde tidligere virket som Missionær i Vestindien. Der er saaledes en Snev av Sandhed i Slegtstraditionen.

Efter ca. to Aars Enkestand blev Christiana Friderica Frisch gift for anden Gang i Nicolai Kirke den 12. Juli 1786 med Hofkonditor JOHAN MATHIAS MØLLER, født 2. Mai 1735. Han var da Enkemand med 9 Barn.

Heller ikke dette Ægteskab blev av lang Varighed. Hofkonditoren døde allerede 10. April 1788 og blev begravet i Petri Kirke. Med ham

havde Christiana Friderica Frisch en Søn, JOHAN CARL MØLLER, født i Kjøbenhavn 17. Juli 1787.

Endelig giftede hun sig for tredie Gang den 23. December 1791 med den av Nordahl Brun nævnte „raske Capitain ved Artillerie Corpset“, NICOLAI MICHAËLSEN. Man maa forudsætte, at dette Ægteskab har været et Inklinationsparti, og at det har været lykkeligt.

Med Kaptein Michaëlsen fik hun en Søn, GUSTAV, født i Kjøbenhavn 11. Juli 1792, døbt 8. August. Han blev Student 1811, cand. jur. 1816 og døde ugift 4. Juni 1821 paa Frederiks Hospital som Kopist i Kjøbenhavns Raadstues 1ste Sekretariat.

Den 10. September Aaret i Forveien var Christiana Friderica Frisch død av Brystsyege. Hun blev begravet 14. s. M. Familiens Bopæl var da Vandkunsten Nr. 180.

Michaëlsen døde som Oberst 27. Juli 1844 efter et Brud av Laarbenets Hals. Han var da 86 Aar gammel og boede som Enkemand i Raadhusstræde Nr. 45.

Ifølge Testamente blev Stesønnen, JOHAN CARL MØLLERS, Enke, HAAGINE MARTHE DE FALSEN, eller, hvis hun skulde være død, deres Barn Hovedarving efter ham.

Naar Familietraditionen har villet lade Christiana Friderica Frisch overleve alle sine tre Mænd, er det altsaa en Overdrivelse, idet hendes sidste Mand overlevede hende i 24 Aar.

Der findes saavidt mig bekjendt ingen Brev til eller fra Christiana Friderica Frisch, heller ikke nogen Omtale av hende ud over den ovennævnte korte Bemærkning i Nordahl Bruns Journal. At den skyldes personlig Kjendskab maa ansees for givet. Hensigten med Bruns Kjøbenhavnerreise var bl. a. at søge Forlægger til en Samling „Mindre Digte“. I den Anledning kom han i Forbindelse med kongelig Hofbogtrykker N. Møller og Søn, paa hvis Forlag Digtene udkom.

Hofbogtrykker NICOLAUS MØLLER var en ældre Bror av Hofkonditoren; og i hans Hus maa Brun have truffet den unge Enke, hvis Skjønhed og Ynde har tiltalt ham. Av hans Udtalelse kan man vel da trække den Slutning, at Madame Møller har været en kjendt og omtalt Dame inden Hovedstadens Burgeoisie.

Der synes imidlertid ogsaa at have været en anden og kanske mer nærliggende Grund for Bruns Omtale av hende. Den 30. Mars 1816 døde Kommandørinde BIRGITHA CATHARINA FRISCH født DAM som Enke efter Sjøkommandør og Indrulleringschef VON FRISCH. Dødsfaldet blev averteret i Bergen den 4. April s. A. av hendes Arving, ANNA MEINCKE RICHELIEU. Kommandørinde Frisch er den Fru Carina

Dam, der var Fadder til Christiana Friderica Frisch. Hendes Mand var Madame Möllers Farbror. Han døde og blev begravet i Bergen D. K. 16. December 1779. Dødsfaldet stod averteret i Adresseavisen: „Begravet i de Besches Grav under Taarnet Hanibal Frisch, Commandeur, Ober Lotz og Enroullerings Chef for Bergens Stift.“ I Richters Dødsfald i Danmark opgives hans Dødsdag til 3. December 1779. – 60 Aar. Det er derfor givet, at Slekten Frisch har havt Tilknytning til Bergen, og at Madame Möllers paatænkte Giftemaal med Kaptein Michaëlsen maatte interessere Tanten deroppe.

Der findes et Portræt av Christiana Friderica Frisch malt av JENS JUEL. Jeg er tilbøielig til at tro, at det er malt under hendes Ægteskab med Möller, altsaa mellem 1786 og 1788, da der ogsaa findes et Maleri av ham, som sikkert skriver sig fra samme Tid. Begge er i ovale Rammer og av omtrent samme Størrelse.

Juel maa have været en Omgangsven av Familien. I 1792 var han Fadder til Sønnen av 3die Ægteskab; og av Sønnen av 2det Ægteskab har han malt et fortryllende Barneportræt, Gutten med Trommen. Det er malt, da Gutten var i fem-seksaars Alderen, altsaa ca. 1793-94.

Maleriet av den smukke Madame Möller eiedes av Oberst Michaëlsen ved hans Død; men gik mærkelig nok ikke i Arv til Stesønnens Enke, men ifølge Oberstens Testamente til hans Brordatter, LISE MICHAËLSENS Mand, Pastor CHRISTIAN JØRGENSEN i Helsingør. Senere er det gaaet i Arv i dennes Slegt, indtil det for nogle Aar siden blev tilbudt mig tilkjøbs og nu hænger paa min Væg.

Om Christiana Friderica Frisch's fædrene og mødrene Slegt kan følgende Oplysninger gives.

Hendes Far, JOHAN CARL FRISCH, blev født 19. Mai 1721 antagelig paa Fyn. Han blev ifølge Holmens Kirkebog efter kongelig allernaadigst Tilladelse viet i Huset den 26. April 1752 til den forældreløse CHARLOTTA AMALIA RAMSHARDT, født i Kjøbenhavn 1731, døbt 18. April i Holmens Kirke.

Hendes Faddere var: Geheimeraad ROSENKRANTZ, Obersekretær LØVENØRN, Admiral ROSENPALM, Fru Geheimeraadinde ROSENKRANTZ og Frøken WINTER. Forældrene var, Kaptein GREGORIUS RAMSHARDT og Fru ELLENA BRUUN paa Wandkunsten.

Charlotta Amalia Ramshardt døde i 1785 av Vattersot og blev begravet 23. September. Manden fik 7. October s. A. kongelig Bevilning til at hensidde i uskiftet Bo. Han døde 4. Juni 1790 av Svindsot.

Av Forseglingsprotokol Litr. C. 1785-95. Klasse I. Bo Nr. 448 faar man vide, at Skiftekommissionen den 5. Juni 1790 indfandt sig

„udi Commandeur ved Søe Etaten Johan Carl Frisches forhen tilhørende Gaard Nr. 252 i Store Kongensgade for at foretage Forretning efter bem^{te} Commandeur Frisches, som i Gaar Aftes ved Døden er afgangen“.

Han efterlod sig 3 Sønner, CARL PETER, Premierløjtnant i Søetaten, opholdende sig paa Moss i Norge, JOHAN DANIEL, Fændrik ved Norske Livregiment og GREGORIUS, som var Kopist i Admiralitetet, samt Datteren, CHRISTIANA FRIDERICA, Enke efter Hofkonditor Møller. De to hjemmeværende Sønner og Datteren med Laugværge, Kommandørkaptein Ramshardt, var tilstede tilligemed Husjomfruen, ELISABETH KEISER, og en Tjenestepige.

Det blev opgivet, at Avdøde for nogle Dage siden havde solgt sit Hus til Kleinsmed JOHAN JACOB MØLLER for 4150 Rdlr., hvoraf 50 Rdlr. var betalt; men at Kjøberen endnu ikke havde faaet hverken Skjøde eller Kjøbekontrakt. Paa Huset hvilede en 1ste Prioritets Panteobligation til Kvæsthuset paa 3200 Rdlr. Frisch havde selv kjøbt det paa Auktion efter Bogholder JOHANNES CHRISTENSEN ifølge Skjøde av 8. Juli 1771 for 3625 Rdlr. plus paaløbne Renter 93 Rdlr. 2.-.

Christiana Friderica var altsaa 8 Aar, da Forældrene flyttede ind i eget Hus.

Saa mødte Smedemester Jacob Møller og foreviste Kvittering for de betalte 50 Rdlr. og opgav, at han ifølge Avtale skulde betale 450 Rdlr. førstkommende 11. Juni og 450 Rdlr. nestpaafølgende 11. December.

En Del av Huset var bortleiet til Skuespillerinden Madame ROSE, som betalte 42 Rdlr. i halvaarlig Leie. I Baghuset boede ogsaa to Leieboere, som tilsammen betalte 34 Rdlr. pr. Halvaar.

Den 15. Juni s. A. blev Boet efter Begjæring overdraget til Arvingerne.

Kommandørkaptein Frisch var Søn av Kaptein ved det Fynske nationale Regiment, JOHAN DANIEL FRISCH, født 31. December 1672. Ifølge Opgave fra Hærens Arkiv blev han Secondløjtnant i Dronningens Livregiment 12. Juni 1702. Han deltog som Premierløjtnant ved samme Regiment i Slaget ved Helsingborg 10. Mars 1710 og blev taget til Fange. Jfr. Dansk Personalhistorisk Tidsskrift 3. V. 26. I 1725 fik han Avsked som Kaptein.

I 1719 blev han gift med ARMGAARD SOPHIE MINSON. Han var da Enkemand og havde ialfald en Søn, JOHAN FREDERIK, som blev døbt 11. September 1715 i Holmens Kirke, samt en Datter, CHARLOTTE HEDEVIG født antagelig 1710.

Sønnen Johan Frederik blev Fændrik, senere Secondløjtnant

i Frikompagniet i Bergen ifølge Opgave fra Hærens Arkiv. Han døde 27. Januar 1754 i Norge.

I Ægteskabet med Armgaard Sophie Minson havde Johan Daniel Frisch foruden Sønnen Johan Carl en ældre Søn, Kommandør HANNIBAL FRISCH, som blev gift i Egersund 6. December 1753 med BIRGITHA CATHARINA DAM, hvis Dødsfald som før nævnt blev averteret i Bergen.

I Anciennitetsliste over Flaadens Officerer angives Hannibal og Johan Carl Frisch's Far at være Major og Tømmerlast(!) fra Norge udi Stavanger Distrikt; men Hirsch nævner i sine Officerer ikke noget om at Johan Daniel Frisch har tjenestgjort i Norge.

Johan Daniel Frisch døde i 1733, hans Enke i 1753. Begge vistnok i Middelfart.

Hvem Johan Daniel Frisch's Forældre var, har det ikke lykkedes mig at finde ud av. Men der er saa pas megen Forbindelse med Norge, at det er fristende at tro, at de har været hjemmehørende der, og da paa Vestlandet.

Hans Kone, Armgaard Sophie Minson, var Datter av Kaptein CARL SIGISMUND WILHELM DE MINSON og ANNA ELEONORE BANNER.

Kaptein Minson var, da han kom til Danmark, Premierløjtnant i Oberst Esches Regiment. Det var et tysk Regiment, som under den skaanske Krig 1675-79 var leiet av Biskopen av Münster. Det blev den 22. September 1679 indlemmet i den danske Hær og optaget i det Fynske Regiment med Garnisoner i Odense og Nyborg. Den 17. Juni 1680 avancerede Minson til Kaptein. Han døde 30. April 1689. Hans Kone, Anna Eleonore Banner opgives at være død 4. Mai s. A. Forøvrigt henvises til Danmarks Adels Aarbog for 1885 Side 85, hvor Slekten Banner er indtaget.

I Stifts Relationer indsendt til Klevenfeldt og udgivne av Fr. Krarup i Dansk Personalhistorisk Tidsskrift 1. V. 186 opgives, at Kaptein Johan Daniel Frisch's Enke, Armgaard Sophie Minson, den 30. November 1746 boede i Middelfart.

Johan Carl Frisch's Kone, Charlotta Amalia Ramshardt, var Datter av Kaptein GØRRIS (GREGORIUS) RAMSHARDT og ELLENA BRUUN. Om Kaptein Ramshardt findes i Rigsarkivet i Kjøbenhavn i Marinens Arkiv Bilag N. følgende Oplysninger: Kadet 8. Februar 1715; Secondløjtnant 11. December 1701, Premierløjtnant 16. December 1726. I 1729 og 1730 kommanderede han Fregatten Hummeren, Vagtskib paa Bæltet for Nyborg. Ved Kong Frederik IV's Transport fra Korsør til Nyborg den 22. Juli 1730 blev han gratuleret

som Kaptein. Han døde 4. September 1730. Han var Søn av PETER PETERSEN RAMSHARDT, kongelig Kjøbmand paa Færøerne. Se Meddelelser om Slægten Klauman. Kjøbenhavn 1922.

Om Kaptein Ramshardts Kone, Ellena Bruun, kan bare siges, at hun giftede sig paany den 9. Oktober 1732 med Student CHRISTOPHER WERCHSMESTER, der døde som Fiscal paa St. Thomas 3. August 1737. Hun døde mellem 9. August 1738, da hun modtog et Laan, og 29. Januar 1742, da en Fordring paa Løn blev indgivet. Hvem hendes Forældre var, vides ikke.

Kaptein Ramshardt var som før nævnt Søn av Peter Petersen Ramshardt, der døde 16. Mai 1732, og Cornelia Gørrisdatter, født ca. 1670, død 1745 før 15. September, da der blev udstedt Bevilling til at hendes Lig maa om Morgen eller Aftenen begraves og Kisten med sort Baj overtrækkes og med en liden Plade paa Laaget zires.

Hun var Datter av GØRRIS TILLUFSEN, som i Kjøbenhavns Grundtakst 1661 opføres som Eier av et Hus i Kongensgade og 1668 som Eier av to Vaaninger i Magstræde. Skifte efter ham blev holdt 22. November 1679. Det er gaaet tabt, men nævnes i Skifte efter hans Kone, MAREN FREDERIKSDATTER SEENDERS. Om dem henvises forøvrig til de før nævnte Meddelelser om Slekten Klauman.

Gørris Tillufsen maa have været en velstaaende Mand, da hans 8 Barn, 3 Sønner og 5 Døtre, tilsammen arvede over 7000 Rdlr. efter hver av Forældrene. Efter Mandens Død giftede Maren Frederiksdatter Seenders sig med Bryggeren, Kommerceraad PETER KLAUMAN. Hun døde i 1683.

For Oversigtens Skyld vedføjes Christiana Friderica Frisch's Ane-tavle. Den viser, at hun har tilhørt en udpræget Militærfamilie. Baade hendes Far og Farfar var Officerer og blev gift med Officersdøtre. Man skulde derfor have ventet, at ogsaa hun var bleven gift med en Officer. Hvorledes Forbindelsen med hendes to første Mænd er kommet istand, er ikke let at forklare, men Fornuftspartier maa det jo have været.

Efter hendes første Mand, Presten Kingo, findes ikke noget Skifte, der kan vise hans økonomiske Stilling. Derimod foreviste han, da han skulde gifte sig med Christiana Friderica Frisch, et den 18. Oktober 1782 confirmeret resiprokt Testamente mellem ham og hans anden Kone, ANNA MARIA SCHMIDT, ifølge hvilket han skulde betale hendes Arvinger 25 Rdlr., hvis han vilde indlade sig i nyt Ægteskab efter hendes Død og der ingen Livsarvinger var.

Om hendes anden Mand, min Tipoldefar Hofkonditor Møller, er Oplysningerne noget fyldigere, selv om de ogsaa er sparsomme nok.

7. April 1937 blev en av de store Hvælvinger under St. Petri Kirke i Kjøbenhavn ryddiggjort og 96 der anbragte Kister nedsat i en Fællesgrav paa Kirkegaarden. Dr. phil. Alb. Fabritius, som sammen med Dr. phil. Louis Bobé og Dr. theol. Bjørn Kornerup var tilstede ved Overflytningen, har i en Artikel i Dansk Personalhistorisk Tidsskrift Række 11. I. gjengivet Pladeindskrifterne paa en Del av disse Kister, deriblandt ogsaa Hofkonditor Johan Mathias Møllers. Av den faar man vide, at han blev født 2. Mai 1735, men ikke hvor, og at han døde i Kjøbenhavn 10. April 1788.

Hvor Møller har gaaet i Lære, har jeg ikke fundet ud av. Men i 1764 maa han have drevet egen Forretning i Kjøbenhavn, for da blev en fjortenaarig Gut, PETER MYLIUS BRUUN, sat i Lære hos ham ifølge „De Bruuners Stamtavle og Slægteregeister“ udgivet ved H. P. G. K. Bruun i Dansk Personalhistorisk Tidsskrift 5. III. 106.

Saa støder man igjen paa hans Navn den 25. Januar 1768 „da det allernaadigst har behaget Deres Kongl. Majestæt at beskikke Johan Mathias Møller til at være Hof Conditor i afgangne Hof Conditor STRAUZES Stød“. Av den i den Anledning undertegnede Kontrakt faar man høre, at han forpligtede sig til at forsyne de kongelige Tafler saavel hjemme som paa alle Reiser inden og udenlands med alle slags „gode Sorter af dygtige og rare Confiturer, samt med stødt og slagen Sukker og med alle Slags fremmede og udenlandske Frugter, eftersom de efter Aarstiderne kan skaffes“. Dertil skulde han levere Te, Kaffe, Chokolade, Limonade og andre deilige Ting, av hvad Navn nævnes kan. Herfor skulde han fra 1. Januar 1768 nyde 4800 Rdlr. Courant. Lønningen skulde udbetales ham kvartalsvis av det kongelige Zahlkammer uden nogen Avkortning.

Hvis han forrettet sin Funktion saaledes, at Hans Majestæt og de øvrige Høykongelige Herskaber blev fornøiet med hans Servering, Leverancer og Opførsel, tillod Kongen, at Kontrakten undertegnedes som varende for hans Livstid. Da han døde som Hofkonditor, kan man vel gaa ud fra, at han har udført sit Arbeide tilfredsstillende.

Han maa være tiltraadt Stillingen noget tidligere, for allerede 13. October 1767 blev hans Bestalling udfærdiget.

Paa denne Tid giftede han sig første Gang den 16. December 1767 med CHRISTIANE HENRIETTE BERLING, født i Kjøbenhavn 3. Juli 1742, død der 24. Januar 1786. Ogsaa hendes Kiste stod i Petri Kirke og blev sammen med Mandens anbragt i den før nævnte Fællesgrav.

Stillingen som Hofkonditor har sikkert medvirket til at skaffe ham en betydelig privat Kundekreds.

Den 27. Juli 1773 fik han Skjøde paa Gaarden Nr. 283 i Vestre Kvarter = Stormgade Nr. 283, som han købte paa Auktion efter Justitsraad SIMON GOTFRIED BRUUN den 15. December 1772 for 3512 Rdlr. for Tiltrædelse førstkommende Paaske Flyttetid.

Denne Gaard beboede Møller til sin Død. Paa Auktionen efter ham 19. November 1788 solgtes den til Konferensraad og Assessor i Høiesteret CHRISTIAN FRIDERICH JACOBI for 6000 Rdlr. Skjøde blev udstedt 29. Juni 1789.

Møllers første Kone var Datter av Bogtrykker i Kjøbenhavn ERNST HENRIK BERLING og CECILIA CHRISTINE GODICHE. En anden Datter var gift med Hofkonditorens Bror, Hofbogtrykker Nicolaus Møller.

Efter Christiane Henriette Marie Berling gift Møller var der Samfrændeskifte den 13. Mai 1786 ifølge kongelig Bevilling dateret 29. April 1785. Ved Skiftet mødte Enkemanden, hans Bror Hofbogtrykkeren og Halvbroren, Vinhandler JOHAN ERICH GLASSING.

Man faar der en Del Oplysninger av Interesse. Først meddeles, at Ægtefællerne havde erholdt Tilladelse til at deres 5 Døtre skulde gaa lige i Arv og Skifte med sine 4 Brødre saavel efter Far som Mor.

Boets Midler bestod i:

Huset Nr. 283 i Stormgade, som blev ansat til.....	4500 Rdlr.
Indbo, deri indberegnet Guld, Sølv og Bøger.....	2500 —
Enkemandens eget Konditori.....	7000 —
En 1ste Prioritets Obligation i Grosserer Andreas Bentzens Gaard paa Christianshavn Nr. 175, dateret 11. December 1784.....	7000 —
En Obligation dateret 18. Juli 1766, udstedt av Svogrene Johan Christian og Georg Christopher Berling med Prioritet næst efter Rdlr. 16000 i deres Bryggergaard, samt 1ste Prioritet i deres Bogtrykkeri	4000 —
Tilsammen...	25000 Rdlr.
hvorfra gik diverse Gjæld	3400 —
Netto Formue...	21600 Rdlr.

Det var i dette Hjem Christiana Friderica Frisch flyttede ind den 12. Juli 1786.

Til Bryllupet var skrevet to Sange, den ene fra Møllers Svogre av første Ægteskab, JOHAN CHRISTIAN, ERNST ANDREAS HARTVIG og CARL CHRISTIAN BERLING, den anden fra hans Brorsøn, E. A. H. MØLLER. De var trykt i 8vo antagelig i det Berlingske og Møllerske Bogtrykkeri og kjendes fra en Artikel av Bibliotekar H. Ehrencron-Müller i Dansk Personalhistorisk Tidsskrift 8. II. 158 ff. om „gamle danske Bryllups- og Ligvers i norske Biblioteker“. Universitetsbiblioteket i Oslo eier et Eksemplar, antagelig det eneste, av hver av dem. De indeholder intet av genealogisk eller personalhistorisk Interesse udover Bryllupsdatoen.

Det næste man hører om Ægtefællerne er, at Skiftekommissionen den 10. April 1788 mødte paa Christiansborg Slot, hvor Hofkonditoriet havde sit Tilhold, medens Møllers private Konditori antagelig blev drevet i Huset i Stormgade. Foruden hans Bror, Halvbror og Konens Bror, Løitnant Carl Frisch, mødte hans Fuldmægtig, Konditorsvenden og 3 Gutter samt for Overhofmarskalken Hofrevisoren.

Der blev paavist en Del Ting, som tilhørte Møller. Det øvrige, som tilhørte Kongen, indestod Hofrevisoren for skulde blive overleveret til den nye Hofkonditor.

Derefter begav man sig til Dødsboets Hus i Stormgade, hvor alt blev forseglet efter at man av et Chatol havde udtaget 1000 Rdlr., som blev overleveret Enken til Bestridelse av Begravelsesomkostningerne og til Husholdningen.

Indboet var, som man kunde vente det i et velstaaende Borgerhjem. Foruden solide Møbler, Speil, Lysekroner og Taffelur var der en Del Malerier, Kobberstik og Bøger, som desværre ikke specificeres. Nogen Status faar man heller ikke.

Den 20. Mai 1788 blev Boet extraderet til de allernaadigst kongelig beskikkede Kommissærer Etatsraad og Admiralitetssekretær NIELS PERBØL og Hof- og Statsretsprokurator CHRISTIAN WOSEMOSE; og saa hører man ikke mer til det.

Dr. Kornerup, der som før nævnt, var tilstede, da Gravhvælvingen i Petri Kirke blev ryddiggjort, har fortalt mig, at han ved et Tilfælde fik se Hofkonditor Møllers Lig. Han nævnte, at Møller var en liden Mand.

Johan Mathias Møller var Søn av Bogtrykker ANDREAS MADSEN MØLLER, der døde 12. Marts 1740 i Viborg, og HEDEVIG FORTMAN, som døde i Kjøbenhavn i 1758 og blev begravet 26. Januar.

Om Bogtrykker Andreas Madsen Møller hører man første Gang, da han den 22. Februar 1737 sammen med DANIEL PAULI fik Bevil-

ling til at anlægge et Bogtrykkeri for Nørrejylland i Viborg med Eneret i 10 Aar. De kaldes begge „Bogtrykker Svenne udi Vores kongl. Residentz Stad Kiøbenhavn, som har begivet sig i fellig tilsammen“.

Bevillingen findes i det danske Rigsarkiv og er indført i Jydske Registre 1737 Fol. 208. Sagens Bilag, som muligvis kunde have oplyst om, naar og hvor han var født, er desværre ikke bevaret.

Møller døde som nævnt i 1740, saa hans Virksomhed i Viborg blev kortvarig. Skifte blev paabegyndt 13. Mai 1740 jfr. Nørlyng Herreds geistlige Skifteprotokol. Barnas fødte Værge var deres Farbror, PETER ANTONII MØLLER. Enkens Laugværge hed JACOB GRAAE og maa formodes at være den senere Provst og Sogneprest til Grundfør og Spørring JACOB JØRGENSEN GRAAE, som fra 1736-44 var Kapellan ved Søndre Sogns Kirke i Viborg.

Skifteforretningen blev standset, da Enken fremviste en kongelig Bevilling av 29. April s. A. om at maatte hensidde i uskiftet Bo, jfr. Viborg Bys Skifteprotokol.

I den paabegyndte Skifteforretning nævnes, at „Justitsraad Dyssel som Gaardens Eiere begierte det Kammer, hvorudi Bogladen er, ryddelig til sin Fornødenhed i Snapsting“. Justitsraad ARNOLD CHRISTIAN DYSEL til Vinderslevgaard og Marsvinslund var i 1735 Borgermester i Viborg og blev senere Etatsraad og Landsdommer. Han maa have eiet flere Eiendommer i Viborg jfr. Viborgs Kiøbstads Historie, saa man ikke med Sikkerhed kan sige, hvor det Møllerske Bogtrykkeri har været beliggende.

Ellers kan bare oplyses, at Andreas Madsen Møller og hans Kone fik et dødfødt Barn i Viborg. Det blev nedsat i Domkirken 12. October 1739. Selv blev Møller begravet sammesteds i „Kirke Gulvet“ den 21. Marts 1741. Jordpaakastelsen foretoges av Herr H. STEUNER.

I Ursins Bog „Stiftsstadten Viborg“ gives følgende Oplysninger om det Møllerske Bogtrykkeri: „Ved et Rescript af 4. October 1737 tillodes det, at Vers og Smaapiecér kunde approberes til Trykken af Biskoppen, Rector eller Lector, saa Manuscriptet ikke behøvede at sendes til Kiøbenhavn.“ Aar 1738 udkom i Qvarto „det privilegerede Nørrejyllandske Bogtrykkeries første Prøve ved Wadskjær“. Den første Bog næst efter Prøvetrykket var Tychonius's Liigprædiken over Trelund. Den sidste Bog, der vides udkommet fra dette Trykkeri, er „Lyches bodfærdige Sjel“ i tretten Sange.

Nyt Skifte efter Andreas Madsen Møller blev holdt i Kjøbenhavn og sluttet 15. December 1741, da Enken ønskede at gifte sig igjen.

Av dette Skifte fremgaar det, at hun var flyttet til Kjøbenhavn efter Mandens Død. Hun boede tilleie hos sin Bror, Tobakspinder CLAUS FORTMAN, i hans Hus i Frederiksbergsgade. Hun havde medbragt Mandens „Bogtrykker Redskab og Materier“, som av Bogtrykker i Kjøbenhavn Niels Hansen Møller var værdsat til 588 Rdlr., og fortsatte Forretningen der. Boets øvrige Indbo beløb sig til 58 Rdlr. 4. 8. Da der var en Gjæld paa 826 Rdlr. 4. 15, blev der et Underskud paa ca. 180 Rdlr. Da Enken tilbød sig lidt efter hvert at betale denne Gjæld, fik hun fri Raadighed over Boet.

Man faar vide av Skiftet, at Ægteparret havde tre Sønner, NICOLAUS i sit 8de, JOHAN MATHIAS i sit 6te og PETER i sit 5te Aar. De var alle født, før Forældrene bosatte sig i Viborg, og da Faren i 1737 blev kaldt Bogtrykkersvend i Kjøbenhavn, er de vel født der. Peter maa være død tidlig, da man ikke hører mer til ham. Nicolaus er den senere Hofbogtrykker. Barnas Formynder var Farbroren, Perlestikker PETER ANTHON MØLLER.

Av Fortegnelsen over Bogtrykkere i Kjøbenhavn fremgaar det, at Hedevig Fortman drev Bogtrykkeriet der fra 1741-42. Den 17. Januar 1742 blev hun ifølge St. Petri Kirkebog viet til CHRISTOPH GEORG GLASSING, som saa drev Forretningen til sin Død i 1752. Han blev begravet 26. Juni s. A. og var da 39 Aar gl. Hedevig Fortman døde i 1758 og blev begravet i St. Petri Kirke 26. Januar s. A.

Ifølge Forseglingsprotokollen blev hendes Bo forseglet 20. Januar 1758. Hun efterlod sig tre Sønner, Nicolaus og Johan Mathias Møller samt JOHAN ERICH GLASSING. Det blev vedtaget, at Nicolaus Møller skulde fortsætte Bogtrykkeriet og gjøre sine Brødre Regnskab for det. I Behandlingsprotokollen meddeles derefter, at Hedevig Fortmans Stervbo var til Behandling 14. Februar 1758. Nicolaus Møller mødte der og procederede et Indlæg, som hans Brødre havde paategnet og var fornøiede med. Retten samtykkede deri, og Sagen blev stillet i Bero indtil videre. Senere hører man intet mer til den.

Som nævnt havde Andreas Madsen Møller en Bror, PETER ANTHON MØLLER født 1712. Han blev 1. Juli 1766 kongelig Hof Brodeur og Perlestikker. Hans Kone hed LOVISE CATHARINA SANDERS. De havde bare et Barn, Datteren ELISABETH, som døde ugift 20. August 1769. De søgte da og fik under 6. October s. A. kongelig Bevilling til at oprette Testamente, hvad de gjorde i 1777. Han døde 1779 og blev begravet 20. Januar. Hans Enke døde 23. December 1790.

Testamentet viste en Formue paa over 50000 Rdlr., hvorav Mesteparten gik til veldædige Formaal. De to Brorsønner, Hofbog-

trykkeren og Hofkonditoren var hver betænkt med 500 Rdlr. Deres Halvbror, Johan Erich Glassing fik 200 Rdlr.

Efter de Oplysninger, som saaledes foreligger, maa man slutte, at denne Slekt Møller har været dygtige og anseede Mænd. Det ser ud som de selv har arbeidet sig frem i Livet og er blevet velstaaende tildels rige Mænd. Ethvert Forsøg paa at følge Slekten længer bagover i Tiden har desværre hidtil vist sig haabløst.

Heller ikke om Hedevig Fortman har det været mulig at finde Oplysninger, som kan kaste Lys over hendes Slekt. Det lille man ved skriver sig fra Skiftet efter hendes Bror, Tobakspinder Claus Fortman. Han døde 24. Januar 1769 i Huset i Frederiksbergsgade, som da var overtaget av hans Søstersøn, Hofbogtrykker Møller.

Skiftet blev holdt 8. Mars s. A. Blandt hans Arvinger nævnes en Bror, JOHAN HENRICH FORTMAN, Hattemager i Danzig, hvis Søn, Hattemagersvend NICOLAUS FORTMAN, mødte ved Skifteforhandlingen. Man kan vel derav slutte, at naar baade Johan Henrich og hans Søster Hedevig Fortman havde en Søn, der hed Nicolaus, har deres Far formodentlig været en NICOLAUS FORTMAN.

Boet efter Tobakspinder Fortman er ikke av særlig Interesse. Det viste en Formue paa 3695 Rdlr. — 6, hvorfra gik diverse Gjæld 297 Rdlr. 3. 14. Hver av Hedevig Fortmans tre Sønner arvede 188 Rdlr. 4. 7⁵/₉.

Naar jeg har anstillet saa vidt indgaaende Undersøgelser om denne Slekt Møller, er det, fordi jeg tænkte mig, at der kanske paa en eller anden Maade kunde være en Slektskabsforbindelse mellem Hofkonditor Møller og Christiana Friderica Frisch, som kunde forklare deres Ægteskab.

Hvad jeg hæftede mig ved var, at Christiana Friderica Frisch, som det vil sees av vedføjede Tavle, gennem Slekten Ramshardt var beslægtet med Familien Mathiesen, i hvilken ogsaa hendes Søn, Johan Carl Møller, blev indgiftet.

Nu havde Hofkonditorens første Kone Christiane Henriette Marie Berling, en Søster, som hed WENDELIA, der var gift med Hofbogtrykker Nicolaus Møller. Navnet Wendele forekommer i de kjendte københavnske Borgerfamilier KLAUMAN og MATHIESEN. Wendelia Berlings Morfar hed JØRGEN MATHIESEN GODICHE. Spørgsmaalet blev da, om man kunde paavise noget Slektskab mellem ham og Slekten Mathiesen.

Han var Bogtrykker og gift med MARIE CATHARINA MEYER.

GØRRIS TILLUFSEN
† 1679 Skifte 22/11
MAREN FREDERIKSDTR.
SEENDERS † 1683

CARL SIGISMUND	PETER PETERSEN
WILHELM DE	RAMSHARDT
MINSON	g. m. CORNELIA
g. m. ANNA ELEO-	GØRRISDTR.
Kaptein ved	Kgl. Kjøbmand
Fynske Infanteri-	paa Færøerne
regiment	† 16/5 1732
† i Middelfart	f. ca. 1670 † 1745
30/4 1689	

JOHAN DANIEL FRISCH gift ca. 1719	med ARMGAARD SOPHIE MINSON	GØRRIS (GREGORIUS) RAMSHARDT	g. m. ELLENA BRUUN
Kaptein ved det Fynske nat. Regi-		Kaptein i Sætaten	
ment			
f. 31/12 1672 † i Middelfart(?) 1733	† i Middelfart(?) 1753	† 4/9 1730	† mellem 1738-42
Kommandørkaptein JOHAN CARL FRISCH gift i Kjøbenhavn		26/4 1752 med CHARLOTTA AMALIA RAMSHARDT	
født 19/5 1721 † i Kbhvn. 4/6 1790 69 Aar gl.		f. i Kbhvn. 1731 ¹ døbt 18/4 † der 1785 begr. 23/9. - 54 Aar gl.	

CHRISTIANA FRIDERICA FRISCH
født i Kjøbenhavn 30/12 1762, døbt 5/1 1763, død der 10/9 1820

gift 1) i Kjøbenhavn 18/6 1784 med Sognepræst JOHAN CHRISTOPHER KØRBITZ THOMSEN KINGO f. 1733 † 17/7 1784, 54 Aar gl.
gift 2) i Kjøbenhavn 12/7 1786 med Hofkonditor JOHAN MATHIAS MØLLER, f. 2/5 1735 † i Kbhvn. 10/4 1788.
gift 3) i Kjøbenhavn 23/12 1791 med Oberst NICOLAI MICHAËLSEN, f. 1758 † i Kbhvn. 27/7 1844, 86 Aar gl.

GØRRIS TILLUFSEN Borger i Kjøbenhavn † 1679	g. m. MAREN FREDERIKSDATTER SEENDERS † 1683
CORNELIA GØRRISDATTER f. ca. 1670 † 1745 g. m. PETER PETERSEN RAMSHARDT Kgl. Kjøbmand paa Færøerne † 16/5 1732	PETRONELLE (PERNILLE) GØRRISDATTER f. ca. 1671 † paa Tjøttø 4/8 1719 g. m. JØRGEN MATHIESEN Foged i Helgeland f. i Kjøbenhavn 1663 † i Bergen 1742
GØRRIS (GREGORIUS) RAMSHARDT Kaptein i Søetaten † 4/9 1730 g. m. ELLENA BRUUN † mellem 1738 og 1742	HENRIK MATHIESEN Magistratspræsident i Bergen f. 1698 † 12/6 1763 i Bergen g. m. ANNA ROLFSDATTER GREVE f. i Bergen 3/2 1697 † der 28/6 1757
CHARLOTTA AMALIA RAMSHARDT f. i Kjøbenhavn 1731, døbt 18/4 † der 1785 begr. 23/9, gift der 26/4 1752 med: JOHAN CARL FRISCH Kommandørkaptein f. 19/5 1721 † i Kjøbenhavn 4/6 1790	JØRGEN MATHIESEN Lagmand f. i Bergen 1725 døbt 5/11 † i Christiania 1764 bgr. 26/11, gift i Christiania 23/10 1758 m.: KAREN HAAGENS DATTER NIELSEN f. i Christiania 1735 døbt 2/6 † der 1766 begr. 20/3
CHRISTIANA FRIDERICA FRISCH f. i Kjøbenhavn 30/12 1762 † der 10/9 1820 gift der 2) 12/7 1786 med: JOHAN MATHIAS MØLLER Hofkonditor f. 2/5 1735 † i Kjøbenhavn 10/4 1788	ANNA HENRIKKE PETRONELLE MATHIESEN f. i Christiania 1762 døbt 22/11 † i Aker 18/3 1825 gift i Christiania 22/11 1781 med: ENVOLD FALSEN Justitiarius i Over Hofretten f. i Kjøbenhavn 17/10 1755 † i Christiania 16/11 1808
JOHAN CARL MØLLER g. i Christiania 11/2 1809 med HAAGINE MARTHE FALSEN Oberstløjtnant og Felttöimester f. i Kjøbenhavn 17/7 1787 † i Christiania 14/11 1841	f. i Stegen 11/4 1790 † i Christiania 12/3 1856

Hans Far igjen hed MATHIAS JØRGENSEN GODICHE og var ogsaa Bogtrykker. Han levede samtidig med den danskfødte Foged i Helgeland JØRGEN (HENRIKSEN) MATHIESEN. Men, saavidt jeg kan se, er ethvert Slektskab mellem dem udelukket og dermed ogsaa mellem Christiana Friderica Frisch og Johan Mathias Möllers første Kone.

Jeg har ogsaa tænkt mig en anden Mulighed. Som nævnt hed

Slekten Ramshardts Stammor MAREN FREDERIKSDATTER SEENDERS og Hofkonditor Møllers Farbrors Kone LOVISE CATHARINA SANDERS. Ligheden mellem de to Navn er stor. Hvis de bare er en forskjellig Skrivemaade for en og samme Slegt, vilde man kanske der kunde have fundet en Forklaring paa et Bekjendtskab mellem Militærslekten Frisch og Haandværkerfamilien Møller. Det har heller ikke lykkedes mig at finde dette. Tilbage staar da bare den kanske helt naturlige Mulighed, at Bekjendtskabet skyldes, at Kommandørkaptein Frisch har kjøbt sit Bagværk hos Hofkonditoren, som paa den Maade har lært Kommandørens smukke Datter at kjende.

Efter Christiana Friderica Frisch's tredie Mand, Oberst Michaëlsen findes der et Testamente dateret 12. Februar 1844. Dette Testamente giver en Del Oplysninger om, hvorledes Hjemmet saa ud ved hans Død. Rigtignok indtraf den mange Aar efter at han blev Enkemand. Han døde ogsaa i en anden Leilighed end den han og hans Kone boede i; men Indboet har sikkert stort seet været det samme, som da hun levede. En kort Omtale av, hvad der fandtes, kan derfor give et Indblik i, hvorledes det Hjem har været, hvori min Tipoldemor levede den sidste Halvdel av sit Liv.

Av Værelser nævnes Dagligstuen, Salen, Cabinettet, Entrestuen med Entréen og Sovekammeret. Der kan have været flere Rum, som ikke er nævnt, fordi Testamentet bare specificerer de Ting, som skulde tilfalde en Del Slektninger av Obersten med Angivelse av, hvor de befandt sig, medens Størsteparten, som skulde gaa til Hovedarvingen, ikke omtales.

Følgende Bøger nævnes: alle Holbergs, Baggesens, Ingemanns, Rabechs, Grundtvigs, Provsterne Høyer og Gutfelts, Professor Steenwinckels, Schiller og Walter Scotts Værker, Carl Bernhards Noveller, alle Fortællinger av Forfatteren til en Hverdagshistorie, Beckers Verdenshistorie, For Sandhed, Østs Arkiv og Det almindelige danske Bibliotek.

Av Malerier, særlig Portrætter av Oberstens Slegt, var der ikke saa faa. Maleriet av hans Kone hang i Cabinettet. I Salen hang Kongens, Dronningens, Thorvaldsens og Professor Juels Portrætter m. fl.

Der nævnes Lysekroner i Dagligstuen og Cabinettet; men der har sikkert været fler, ialfald i Salen. Der var ogsaa mange Speil og solide Møbler. Av Penge borttestamenterede han 1000 Rdlr. samt eftergav Brorsønnen Kammerjunker GUSTAV MICHAËLSEN det Beløb denne ved hans Død maatte skyldes ham.

Al den øvrige Eiendom, av hvad Navn nævnes kan, være sig Penge,

Obligationer, Møbler, Løsøre, Efecter og udestaaende Tilgodehavender tilfaldt Stesønnens Enke, Fru MARTHE HAAGINE MØLLER som Hovedarving.

Hvormeget dette kan have beløbet sig til, vides ikke; men seet i Forhold til, hvad der ellers var borttestamenteret, maa det have været en ganske respektabel Arv.

Stesønnen, Christiana Friderica Frisch's eneste gjenlevende Barn, Oberstløjtnant JOHAN CARL MØLLER, kom som ung Officer til Norge, hvor han giftede sig og forblev efter Adskillelsen fra Danmark i 1814. Han døde 14. November 1841 (jfr. Stamtavlen over Slekten Falsen).

Hvilken Interesse kan nu denne Hofkonditor Johan Mathias Møller og Christiana Friderica Frisch og deres Slekt have i vor Tid udenfor den engere Familiekreds?

Dertil kan svares, at fra Hofkonditorens Forældre, Bogtrykker Andreas Madsen Møller og Hedevig Fortman, nedstammer gjennem Hofbogtrykker Nicolaus Møllers Sønnedatter, WENDELIA CHRISTIANE LOUISE MØLLER gift med Sorenskriver HANS LEIERDAHL NANSEN som deres Sønnesøn, FRIDTJOF NANSEN; og fra Christiana Friderica Frisch i hendes Ægteskab med Hofkonditor Møller gjennem deres Sønnedatter Johanne Elisabeth Møller gift med Ingeniørlojtnant og Havneassistent CHRISTIAN BALTHAZAR FALSEN som deres Dattersøn Havforskeren Professor JOHAN HJORT.

TH.BULL: "Hvem var den smukke Madam Møller?". Se artikkel
i Norsk Personalhistorisk Tidsskrift, 12 Række, 3 Bind 1948.

"Den Smukke Madam" Christiane Friederiche de Frisch 1733
1762-1820 gift med Hofkonditor Johan Mathias Møller 1735 -
1788.

Oberstløjtnant, Felttøjmester og Kammerherre Johan Carl
von Møller 1787-1841 gift med Haagene Marthe de Falsen
1790-1851.

Johanne Elisabeth von Møller 1822-1869 gift med
Ingeniørløjtnant Christian Balthazar de Falsen 1819|1854.
(De var fetter og kusine)

Gine de Falsen 1846-1879 gift med Overlege dr.med.
Eduard Isak Hambro Bull 1845-1925.

Grosserer Theodor Bull 1870-1958 gift med Anna Brun 1872-
1960.

Grosserer og major Hans Brun Bull 2/7-1909 - ? gift med
2) Karen Suenson Bistrup 13/10-1924 - ?

Anne Merete Bull 24/9-1950 - ?

Wenche Brun Bull 29/10-1951 - ?

Hans Henrik Bistrup Bull 1/6-1956 - ?

TH. BULL
HVEM VAR DEN SMUKKE
MADAME MØLLER?